

SHAHAR UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI
BOSHQARISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI
TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI

Sabirova Shoista Mirayupovna

TDTrU dotsent

Abdullayeva Djamilya Faziliddinovna

TDTrU dotsent

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi shahar uy-joy kommunal xo'jaligini boshqarish tizimida mavjud muammolar, ularning kelib chiqish sabablari hamda sohani rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan omillar tahlil qilinadi. Xususan, uy-joy fondidan samarali foydalanishdagi kamchiliklar, kommunal xizmatlar sifatining pastligi, boshqaruv tizimidagi byurokratik to'siqlar, moliyalashtirish mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish darajasining pastligi kabi masalalar yoritiladi.

Tayanch iboralar: xizmatlar sifati; uy-joy kommunal xo'jaligi ohasini boshqarish; boshqaruv kompaniyalarining jamoatchilik reytingi; boshqaruv tizimining samaradorligi.

Qayd etilishicha, uy-joy kommunal xo'jaligining rivojlanishi ko'p jihatdan boshqaruv tizimining samaradorligi va qo'llaniladigan texnologiyalarga bog'liq bo'lib, tartibga solishning yangi vositalarini joriy etish iqtisodiy-siyosiy muhitning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda tuzilmani optimallashtirish imkonini beradi.

Hozirgi vaqtda O'zbekistonda uy-joy kommunal xo'jaligining holati yuqori darajadagi moddiy eskirish bilan bog'liq bo'lib, bu ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Uy-joy kommunal xo'jaligiga rahbarlikni amalga oshirish sohasida shakllantirish va yanada rivojlantirishning asosiy

yo'nalishlari ajratib ko'rsatilgan. Shaharning uy-joy kommunal muammolari ochib berilgan va uy-joy kommunal sohasini iqtisodiy yangilashni yakunlash maqsadida boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'nalishlari taklif etilgan.

O'zbekistonning uy-joy va kommunal xo'jaligi sohasi uzoq muddatli islohotlarni boshdan kechirmoqda. Ushbu tizimning yuqori ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati uni modernizatsiya qilish uchun shart-sharoit yaratadi. Bu jarayon o'tgan asrning 90-yillarida boshlangan bo'lib, bugungi kunda ham davom etmoqda. Davlat moddiy-texnik infratuzilmani yangilash, boshqaruv sifatini oshirish va tariflarni shakllantirish mexanizmini aholi uchun shaffof qilishga katta mablag' sarflashga majbur bo'lmoqda.

Iqtisodiyotning boshqa sohalaridagi o'zgarishlarda ko'zlangan islohotning amalga oshmay qolishining asosiy sabablarini quyidagicha ko'rsatish mumkin:

– uy-joy kommunal xizmatlar ko'rsatish sohasida tizimli rahbarlikning yo'qligi;

– yetarlicha moliyalashtirilmaganlik;

fuqarolar daromadlarining past darajasi, bu esa xizmatlar narxini hech bo'lmaganda o'zini qoplash darajasiga ko'tarish imkonini bermaydi.

Yangi iqtisodiy modellar, texnologik yechimlar, boshqaruv vositalarini joriy etish ushbu segmentni isloh qilishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bozor tamoyillarini, shakllangan konyunkturani hisobga olish muhim jihat bo'lib qolmoqda [1].

Shahar uy-joy kommunal xo'jaligi ishini tashlil etishda asosiy yo'nalishlar, ya'ni:

– iste'molchilarni resurs bazasi (elektr, issiqlik, suv) bilan ta'minlash, bunda resursni yetkazib berish uzluksizlik tamoyili bo'yicha tashkil etilishi kerak;

– uy-joy fondini sifatli boshqarishni tashkil etish. Xonadon egalarining barcha shikoyatlari to'liq ko'rib chiqilishi kerak;

– uy-joy fondidan foydalanishni tiklashga qaratilgan pudrat ishlarini tashkil etish.

Shu bilan birga, moddiy-texnik bazani yangilash uchun muhandislik kommunikatsiyalarini saqlash, hududlarni ko'kalamzorlashtirish va tozalash, maishiy chiqindilarni yo'q qilish, dezinfeksiya tadbirlari, yo'llarni ta'mirlash, videokuzatuv tizimini o'rnatish va boshqa xarajatlar muqarrar hisoblanadi. [2]

Uy-joy-kommunal xo'jaligi sohasini yangilash va modernizatsiya qilish jarayonini uy-joy fondini, shuningdek, uning infratuzilmasini boshqarishning shakllangan tizimida faoliyatning prinsipial jihatdan yangi usullarini qabul qilmasdan amalga oshirib bo'lmaydi. Shuni ta'kidlash kerakki, ko'rib chiqilayotgan sohada rahbarlikni amalga oshirish mexanizmlari bevosita munitsipal organlarning pozitsiyasiga, shuningdek, aholining boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayoniga jalb etilishiga bog'liq.

Shu bois uy-joy-kommunal xo'jaligi sohasida samarali boshqaruvni ta'minlash uchun davlat, mahalliy hokimiyat organlari va fuqarolar o'rtasida o'zaro hamkorlikka asoslangan zamonaviy boshqaruv modelini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda munitsipal boshqaruv organlarining asosiy vazifasi – normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, moliyaviy mexanizmlarni shaffoflashtirish hamda uy-joy fondini saqlash va rivojlantirishga qaratilgan strategik dasturlarni ishlab chiqishdan iborat bo'lishi lozim.

Aholining boshqaruv jarayonlaridagi ishtiroki uy-joy-kommunal xizmatlar sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Xususan, ko'p kvartirali uylar mulkdorlari shirkatlari, boshqaruv kompaniyalari va jamoatchilik nazorati institutlarining faoliyatini kuchaytirish orqali xizmatlar ko'rsatish samaradorligini oshirish, mavjud muammolarni joyida va tezkor hal etish imkoniyati kengayadi. Bu esa, o'z navbatida, aholining kommunal xizmatlarga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Uy-joy fondini modernizatsiya qilish jarayonida energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish, muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlarini rekonstruksiya qilish va raqamli boshqaruv tizimlaridan foydalanish muhim yo'nalishlardan hisoblanadi. Masalan, "aqlli uy" elementlari, avtomatlashtirilgan

hisobga olish qurilmalari va elektron murojaat platformalari orqali resurslardan oqilona foydalanish, yo'qotishlarni kamaytirish hamda xizmatlar sifati ustidan doimiy monitoringni amalga oshirish mumkin.

Shuningdek, uy-joy-kommunal xo'jaligi sohasida kadrlar salohiyatini oshirish alohida e'tiborga loyiq. Zamonaviy boshqaruv, iqtisodiy tahlil va texnik ekspluatatsiya bo'yicha malakali mutaxassislarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish sohani barqaror rivojlantirishning muhim shartidir. Chunki yangi texnologiyalar va boshqaruv usullarini samarali joriy etish inson omili bilan chambarchas bog'liq.

Xulosa qilib aytganda, uy-joy-kommunal xo'jaligi sohasini yangilash va modernizatsiya qilish faqat moddiy-texnik bazani yangilash bilangina cheklanmay, balki boshqaruv tizimini tubdan takomillashtirishni, aholining faol ishtirokini ta'minlashni va innovatsion yondashuvlarni keng joriy etishni talab etadi. Ana shundagina mazkur sohada barqaror rivojlanish, xizmatlar sifati va aholining turmush darajasini oshirishga erishish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi **Uy-joy kodeksi**. – Toshkent, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Uy-joy-kommunal xo'jaligini boshqarish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni. – Toshkent, 2017.
3. Karimov I.A. **O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari**. – Toshkent: O'zbekiston, 1997.
4. Axmedov A., Qodirov B. **Uy-joy-kommunal xo'jaligida boshqaruv va iqtisodiyot**. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
5. Rasulov S.S. **Kommunal xizmatlar sohasini rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlari**. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.

6. Mirzayev D.Sh. **Ko'p kvartirali uylarni boshqarishning zamonaviy usullari** "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy jurnali, 2021, №4.

7. UN-Habitat. **Housing and Urban Development Policies.** – New York, 2016.

8. World Bank. **Reforming Urban Utilities and Housing Services.** – Washington D.C., 2019.

9. Sh.M. Sabirova, Davlat shahar uy-joy fondi va ko'p qavatli uylarni boshqarish. Toshkent: TDTrU 2026y.

